

Eivissa estrena un centre d'interpretació de les torres de defensa costaneres

Les Pitiüses tenen onze talaies defensives dels segles XVI i XVIII que recorden un passat heroic de lluita contra els pirates.

Les incursions pirates eren tan freqüents i sanguinàries cap al segle XVI a l'illa d'Eivissa que el rei d'Espanya, Felip II, arribà a ordenar l'evacuació dels habitants de l'illa, juntament amb els de la resta de les Balears. La decisió, finalment, no es va portar a terme, però dona una

idea de quin tipus de vida hi havia a Eivissa en aquells moments. Per afrontar aquesta amenaça constant, es construí una xarxa de torres de guaita costaneres des de les quals es descobria l'arribada de veles enemigues i s'avisava la població més propera, mitjançant fogueres al sostre d'aquestes torres.

El Consell Insular d'Eivissa acaba d'estrenar un centre d'interpretació d'aquestes construccions precisament a l'interior d'una torre, la de sa Sal Rossa, també anomenada des Carregador, situada dins el parc natural de ses Salines. La torre, la més antiga de l'illa, ha estat restaurada i a l'interior s'hi han col·locat plafons explicatius sobre les funcions i la història d'aquests elements, dels quals

a Eivissa n'hi ha set i, a Formentera, quatre més. Com que també es troba en una zona de gran afluència turística, la iniciativa permet als visitants de conèixer una part del patrimoni de l'illa, sovint desconegut per culpa de la imatge festera que hom en té.

La restauració ha estat obra dels arquitectes Antoni Marí i Josep Joan Serra i ha permès de recuperar algunes parts que havien desaparegut de la torre per culpa del deteriorament que ha sofert les darreres dècades. La reforma ha estat unànimement elogiada i ha tornat a la vida aquesta edificació, tot i que amb funcions molt més pacífiques.

Fins el 1867 hi hagué torrers a Eivissa, és a dir, el personal al servei de les torres. El cos de torrers, de

caràcter militar, va tenir una organització pròpia, amb reglament i normes específiques, i depenia de la corona. Segons el cas, es feien servir canons, que se situaven al terrat, o bé armes lleugeres.

Aquestes torres, de planta baixa i pis comunicats per una escala de caragol interior, eren edificis d'estructura troncocònica amb obertures mínimes i capacitat també ofensiva, amb armes de foc, per a combatre els atacants. Dos o tres homes les guardaven i, tan aviat com veien vaixells barbarescs a l'horitzó, encenien foc al sostre, perquè provocàs un gran fumeral que es veïés a tots els nuclis habitats de la zona. A les cases de l'interior (que a vegades tenien també torres pròpies), tothom s'amagava, es tancaven les portes i es preparaven per al combat. El desembarcament dels enemics era rebut amb canonades i trets des de la torre costanera, dins la qual s'havien refugiat els seus defensors. Però la destrossa era inevitable. Els invasors s'escampaven pel territori, tallaven arbres, calaven foc a les cases, mataven els homes i raptaven les dones, que s'emportaven al nord d'Àfrica... A l'illa, només hi restava desolació, després d'aquestes ràtzies. I, a més, eren freqüents. Encara no s'havia esborrat el record d'una que ja n'hi havia una altra. Vint, trenta i fins i tot un centenar de vaixells componien cada expedició. En un sol any podia haver-hi una incursió cada mes. Era un autèntic malson.

Torres de dues èpoques. La decisió d'erigir aquestes torres va ser de

Interior de la torre des Carregador, ara restaurada.

la Universitat d'Eivissa, una institució que era com l'ajuntament únic de tota l'illa, antecedent de l'actual Consell Insular. Al segle XVI es varen construir les torres de sa Sal Rossa, de ses Portes (molt a prop, també dins el parc natural de ses Salines) i la de l'església de Santa Eulària. En aquesta mateixa època s'edificaren les muralles de Dalt Vila; tot formava part d'un mateix programa defensiu.

Ja al segle XVIII s'intensificà la creació d'aquests elements amb noves torres per tot el litoral: s'Espalmador, el puig des Savinar, les platges de Comte, el port de Balansat, Portinatx i Campanitx, a l'illa d'Eivissa. A Formentera es construïren la de Punta

Prima, Punta de la Gavina, Pi des Català i el cap de Barbaria.

Paradoxalment, quan l'estructura general defensiva d'Eivissa, amb les torres i les muralles de la ciutat, va estar completada, va desaparèixer també el fenomen dels atacs pirates, o almenys, ja havia minvat de manera dràstica. Al segle XVIII ja eren molt rares aquestes incursions, per la qual cosa només les torres de la primera fase, entre les quals la de sa Sal Rossa, tengueren una eficàcia real. En aquest últim cas, la torre defensava els treballadors de ses Salines i la població del pla de Sant Jordi, una de les zones agrícoles més importants de l'illa.

Unes altres torres tenen també història, com la del puig des Savinar, al costat de Cala d'Hort, al municipi de Sant Josep. Allà, l'escriptor valencià Vicent Blasco Ibàñez, hi va situar la seua novel·la *Los muertos mandan*, tot i que va rebatir l'edifici com a *torre del Pirata*, nom que encara avui dia s'entesta a aparèixer en alguns mapes turístics. També té una anècdota la torre de Campanitx o d'en Valls, al municipi de Santa Eulària, on a principi del segle XX un llamp va fer esclatar la pólvora emmagatzemada a l'interior, cosa que provocà una forta explosió que va destruir la meitat de la torre. Posteriorment, va ser restaurada per les institucions.

Totes són, en definitiva, el testimoni mut però eloqüent d'una història tenyida de sang i de lluita, quan Eivissa era un indret molt diferent de l'actual.

Joan Lluís Ferrer

Cines Babel
Cines Albatros

CINES Albatros
Fra Lluís Colomer, 4 Acc. València

Funny Games

de Michael Haneke

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS:
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.
(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous

